

kopij voor de NBV Studiebijbel  
© Klaas Spronk

## Inleiding op het boek Sefanja

### *Achtergrond*

Het boek Sefanja is het negende boek van de Twaalf Profeten. Inhoudelijk is het sterk verbonden met het derde boek, Amos. Het begint met waar het voorafgaande boek Habakuk mee eindigde: de macht van JHWH om heel de aarde te vernietigen.

De naam van de profeet Sefanja betekent 'JHWH heeft beschermd'. Het opschrift van het boek dat naar hem genoemd is geeft meer informatie dan meestal het geval is bij de Twaalf Profeten. Het geslachtsregister begint met een opvallende naam. Sefanja's vader heet Kusi, wat 'Ethiopiër' betekent. De overige namen klinken vertrouwd en bevatten steevast een verwijzing naar JHWH. Volgens het opschrift trad Sefanja op als profeet tijdens de regering van koning Josia (639-609 v. Chr.). Die vorst is bekend door de hervorming die hij doorvoerde om zijn volk weer in het spoor van de boeken van Mozes te krijgen (zie 2 Koningen 22-23). Het is voorstelbaar dat de dreigende woorden van de profeet Sefanja daar een rol bij gespeeld hebben, al geeft het boek Koningen noch het boek Sefanja daar aanwijzingen voor. Mogelijk trad Sefanja op als profeet in de periode dat Josia, die al op zijn achtste jaar de troon besteeg, het besturen nog aan zijn regenten moest overlaten. Het is vrijwel zeker dat Sefanja thuis was in Jeruzalem. In 1:10-11 heeft hij het bijvoorbeeld over de Vispoort en de Vijzelbuurt. Ook speelt op de achtergrond de voortdurende dreiging van de machtige en meedogenloze Assyriërs, die zo vaak vanuit het noorden naar Israël en Juda optrokken (zie 2:13). Deze gegevens wijzen erop dat het boek rond 630 v. Chr. is geschreven. Er zijn ook redenen om aan te nemen dat er in een latere tijd woorden aan toegevoegd zijn. Het gaat dan vooral om de tweede helft van hoofdstuk 3, waar een belofte van terugkeer gedaan wordt, die lijkt te verwijzen naar de Babylonische ballingschap een halve eeuw later.

Het is aannemelijk dat het boek ook latere reacties op de woedende prediking van Sefanja bevat, vooral uit de tijd na de verwoesting van Jeruzalem door de Babyloniërs, waarmee de woorden van de profeet bevestigd waren. De latere reacties getuigen van de hoop dat het oordeel niet het laatste woord van JHWH is, en sluiten aan bij de voorzichtige opening die Sefanja zelf al had gelaten in 2:3 ('Misschien blijven jullie gespaard').

### *Thema*

Sefanja kondigt de 'dag van JHWH' aan, waar eerder de profeet Amos over sprak. Deze maakte zijn toehoorders duidelijk dat zij er ten onrechte van uitgingen dat die dag als vanzelf goed zou uitpakken voor Israël: 'Wee degenen die verlangen naar de dag van JHWH! Wat zal hij jullie brengen, de dag van JHWH? Duisternis, geen licht' (Amos 5:18). Sefanja gaat verder in dat spoor. Nog voordat hij de dag van JHWH heeft genoemd, is al duidelijk dat het als een omkering van de schepping zal zijn: 'Alles zal ik van de aardbodem wegvagen - spreekt JHWH' (Sefanja 1:2). Vervolgens richt hij zich eerst op Jeruzalem en Juda, om daarna de andere volken aan te spreken. Tenslotte richt de profeet zich weer direct tot de leiders van Jeruzalem, eerst met dreigende woorden, maar tenslotte ook met de belofte van redding. Uiteindelijk is die dag dus toch iets om naar uit te kijken. Dat is dan echter wel een verwachting op herstel na het oordeel, bestemd voor wie er zijn overgebleven.

### *Opbouw*

Het boek Sefanja is ingedeeld volgens het schema dat we ook tegenkomen in de boeken van de grote profeten: eerst komen de profetieën tegen het eigen volk, dan volgen er oordeelswoorden over de andere volken en tenslotte wordt het heil verkondigd aan Jeruzalem. Bij Sefanja is de tekst als volgt ingedeeld: Het begint met het oordeel over heel de aarde (1:2-3), dan volgt het oordeel over Juda en

Jeruzalem (in 1:4-13) en na een meer algemene beschrijving van de dag van JHWH (1:14-18) de oproep tot bekering (2:1-3). De woorden in 2:4-15 zijn gericht tegen de volken. In 3:1-8 keert de profeet zich weer tegen Jeruzalem en zijn leiders, voordat hij komt met de belofte van heil voor de rest van Israël.

Het is opvallend dat de traditionele indeling doorbroken wordt door de herhaalde onheilsprofetie tegen Jeruzalem, vlak voor het slot. Net als het thema van de dag van JHWH verbindt dit het boek Sefanja met het oudere boek Amos. Ook in Amos 1-2 volgt namelijk, heel verrassend, na een veroordeling van de andere volken vanuit alle windstreken het oordeel over het eigen volk. Dat benadrukt dat de heilsbelofte als vanzelfsprekend gezien mag worden.

### *Aantekeningen*

1:1

tekst Hizkia

com Het is niet uitgesloten dat hiermee de bekende koning van Juda wordt bedoeld (2 Koningen 18-20), al zou men in dat geval wel verwachten dat de koningstitel aan de naam zou zijn toegevoegd.

1:4

tekst Daar zal ik de Baäls, de afgodendienaars en de priesters vernietigen.

com Als men het Hebreeuws woord voor woord volgt staat hier: 'Ik zal uitroeien de wortel van Baäl, de naam van de afgodspriesters met de priesters'. De laatste woorden zijn waarschijnlijk later toegevoegd, ter verduidelijking van het woord voor afgodspriesters, dat ongebruikelijk is in het Hebreeuws.

1:5

tekst het sterrenleger aan de hemel

com De term 'leger van de hemel' verwijst in het Oude Testament doorgaans naar hemellichamen die als goden vereerd werden. Onder Assyrische invloed bereikte deze verering een hoogtepunt ten tijde van de koningen Achaz en Manasse (zie 2 Koningen 23:5, 12).

1:5

tekst Milkom

com Voorgestelde lezing ondersteund door sommige handschriften van de Septuaginta, door de Pesjitta en de Vulgata. MT: 'hun koning'. Milkom is de naam van de belangrijkste god van de Ammonieten (zie 1 Koningen 11:5; Jeremia 49:1). Voor de lezing 'hun koning' pleit dat dit een vaker voorkomende titel is van de in vorige vers genoemde godheid.

1:9

tekst wie over de drempel springt

com De drempel werd opgevat als een woonplaats van demonen, die men maar beter niet kon verstoren. Dit lijkt ook verondersteld in 1 Samuël 5:5.

1:10-11

com De genoemde plekken lagen in het noorden van Jeruzalem. Dat was vanwege het terrein de zwakke kant waar men het meest van de belegering van een vijand te duchten had.

2:4-15

com Net als in Amos 1-2 worden de vijanden uit alle windstreken genoemd, van de Filistijnse steden in het westen, Moab en Ammon in het oosten, Nubië in het zuiden naar Assur in het noorden.